

บทที่ 6

การควบคุมการบริโภค

1. คำนำ

ภายหลังจากที่จีนคอมมิวนิสต์ปกครองแผ่นดินใหญ่ในปี ค.ศ. 1949 นั้น สภาพทางเศรษฐกิจของประเทศอยู่ในภาวะยากลำบากอันเนื่องมาจากผลของสงคราม ในช่วงปี 1949–1952 จึงเป็นช่วงของการฟื้นฟูบูรณะประเทศ (period of Economic Rehabilitation) และประสบผลสำเร็จ หลังจากนั้นจีนก็เริ่มนำเอาแผนเศรษฐกิจ 5 ปีฉบับแรก (The First Five-Year Plan) มาใช้ในช่วง 1953–1957 และในช่วงดังกล่าวนี้นโยบายเศรษฐกิจที่เป็นการควบคุมจากส่วนกลางประการหนึ่งที่รัฐบาลนำมาใช้ก็คือ การควบคุมการบริโภค (control of consumption)

2. สาเหตุของการควบคุมการบริโภค

อาจกล่าวได้ว่า เหตุผลสำคัญที่ทำให้ต้องมีการควบคุมการบริโภคโดยเฉพาะในช่วง 1953–1958 นั้น สืบเนื่องมาจาก

1. ได้มีการบรรจุนโยบายการผลิตตามแผนไว้ในแผน 5 ปี ซึ่งได้บีบบังคับให้รัฐบาลจีนต้องยอมรับเอานโยบายการบริโภคที่ถูกควบคุมมาใช้

2. ความจำเป็นในการส่งออกผลผลิตการเกษตรจำนวนมาก และการเปลี่ยนแปลงไปสู่การพยายามปลูกพืชผลอุตสาหกรรมและเกิดการขาดแคลนข้าวช่วงต้นทศวรรษ 1950 เนื่องจากพืชผลที่ถูกกระทบหนักที่สุดจากสงครามคือ พืชผลอุตสาหกรรมที่สำคัญคือฝ้าย ผลผลิตฝ้ายในปี 1949 เป็นเพียง 47% ของระดับปี 1933 ในขณะที่ตัวเลขสำหรับผลผลิตธัญพืชคือข้าวในช่วงเดียวกันคือ 62% [Dwight H. Perkins, 1966, p. 69.] เนื่องจากผลผลิตพืชผลอุตสาหกรรมจำนวนมากได้ถูกส่งออกหรือถูกใช้เป็นวัตถุดิบโดยอุตสาหกรรม ฉะนั้นการฟื้นฟูการผลิตให้เท่ากับระดับปกติเป็นสิ่งจำเป็นต่อการฟื้นตัวของอุตสาหกรรมและช่วยเพิ่มรายรับจากการส่งออก ทั้ง 2 นี้เป็นเป้าหมายสูงสุดอันดับแรกของรัฐบาลปักกิ่ง เพื่อกระตุ้นการผลิตพืชผลดังกล่าวราคา

ซื้อได้ถูกเพิ่มขึ้น ตั้งแต่ปี 1950 รัฐได้กำหนดราคาฝ้ายในอัตราของ minimum cotton-grain price ratios เพื่อค้ำประกันให้แก่ผู้ปลูกฝ้าย และได้สนับสนุนโดยกำหนดรายการของราคาที่แท้จริง (set absolute price) สำหรับเขตการผลิตฝ้ายที่สำคัญ [Dwight H. Perkins, 1966, p. 69.] มาตรการด้านราคาเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนด้วยการปฏิบัติด้านการตลาดที่ตื้อตัน ที่สำคัญที่สุดคือการนำเอาระบบการทำสัญญาซื้อล่วงหน้ามาใช้ ภายใต้การปฏิบัตินี้ รัฐและชาวนาผู้ปลูกฝ้ายได้ตกลงราคากันในฤดูใบไม้ผลิ และปริมาณของฝ้ายจะถูกส่งมอบโดยชาวนาในฤดูฝนต่อมา และชาวนาได้รับการจ่ายล่วงหน้าเป็นเปอร์เซ็นต์ที่แน่นอนของมูลค่าที่ถูกซื้อ

การซื้อล่วงหน้าและการยกย่ายถ่ายเทโครงสร้างราคาซื้อ อาจกล่าวได้ว่าค่อนข้างบรรลุผลสำเร็จในการเพิ่มการผลิตและการตลาดของฝ้ายและพืชผลอุตสาหกรรมอื่น ๆ แต่การเพิ่มเหล่านี้ส่วนหนึ่งได้นำไปสู่ความเสียหายของการผลิตข้าว ถึงสิ้นปี 1952 การผลิตฝ้ายได้เพิ่มขึ้นสูงกว่าระดับปี 1933 ถึง 37% ในขณะที่การผลิตข้าวยังคงต่ำกว่าระดับปี 1933 ถึง 11% [Dwight H. Perkins, 1966, p. 69.] การฟื้นตัวที่ล่าช้าของการผลิตข้าวบวกกับการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในอุปสงค์ เกิดจากพัฒนาเป็นเมือง (urbanization) และการเรียกร้องอื่น ๆ เป็นผลทำให้เกิดการขาดแคลนข้าว และได้สร้างคามยุ่งยากอย่างร้ายแรงเมื่อแผนห้าปีฉบับแรกได้เริ่มใช้

3. การเพิ่มขึ้นของรายได้อันเนื่องมาจากโครงการลงทุนและการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากร ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างอุปสงค์และอุปทาน โดยเฉพาะอาหารและเสื้อผ้า ในปี 1953 และ 1954 ดังนั้นปัญหาการส่งมอบข้าวจากชนบทและปัญหาอุปทานอาหารโดยทั่วไปได้เริ่มสร้างความวิตกกังวลใจให้แก่กันวางแผนในช่วงเดือนแรก ๆ ของแผนห้าปีฉบับแรก จากบทความสำคัญในหนังสือพิมพ์รายวันประชาชน วันที่ 11 เมษายน 1953 ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ความต้องการข้าวคุณภาพที่ดีกว่ากำลังเพิ่มขึ้นในทุกด้านรวมทั้งในเมือง เขตอุตสาหกรรมและชนบท อย่างไรก็ตาม เขตเพาะปลูกก็ไม่สามารถขยายตัวอย่างรวดเร็ว และด้วยประชากรที่มีจำนวนมากและการเกษตรที่ไม่ใช้เครื่องจักรของจีน แนวโน้มก็คือเงินคงต้องใช้เวลาพยายามหลายปีที่จะขจัดความไม่ลงรอยกันระหว่างอุปทานและอุปสงค์ของข้าว ในระหว่างช่วงดังกล่าวปัญหาอาหารก็เป็นส่วนหนึ่งของภาวะฉุกเฉินที่เกิดขึ้น ผลก็คือรัฐบาลจำเป็นต้องควบคุมการบริโภค ดังนั้นการปันส่วนได้ถูกนำมาใช้อย่างช้า ๆ รวมทั้งระบบราคาซื้อที่ถูกกำหนดโดยส่วนกลางด้วย

3. มาตรการควบคุมการบริโภค

3.1 การควบคุมในปี 1953 : การควบคุมการบริโภคของรัฐบาลได้เริ่มขึ้นในปี 1953 เนื่องจากสถานการณ์ในปีนั้นเลวลงอันเป็นผลมาจากดินฟ้าอากาศไม่อำนวย คือ ในต้นปีเกิดภาวะ

อากาศหนาวเย็นอย่างร้ายแรงในบางส่วนของประเทศ ขณะเดียวกับที่ในบางเขตเกิดภาวะฝนแล้ง ต่อมาเกิดภาวะน้ำท่วมในภาคเหนือ ในขณะที่ทางภาคใต้ยังคงประสบความยุ่งยากจากฝนแล้ง นอกจากนี้ยังประสบความเสียหายจากการที่แมลงลงกินพืชผลขยายไปทั่ว ประกอบกับอุปทานอาหารลดน้อยลงเนื่องจากการส่งออกสินค้าเกษตรไปยังสหภาพโซเวียตเพื่อแลกกับการนำเข้สินค้าทุนที่จำเป็นสำหรับโครงการพัฒนาอุตสาหกรรม ผลก็คือ เกิดวิกฤติการณ์อาหารอย่างร้ายแรง แต่รัฐบาลได้อ้างว่าสถานการณ์นี้ได้ถูกแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเองโดยพวกชาวนา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งโดยพวกพ่อค้าข้าวที่เก็งกำไร ผู้ซึ่งฉวยโอกาสกักตุนข้าวไว้และขายอย่างซูดเลือดในราคาสูงในการค้าเอกชน

แนวทางแก้ไข : รัฐบาลได้ทำการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนข้าวดังกล่าวด้วยการจัดตั้งระบบการส่งมอบข้าวโดยบังคับ (compulsory grain deliveries) ภายใต้ระบบนี้รัฐบาลได้เริ่มใช้มาตรการต่าง ๆ [Chen and Galenson, 1969, p. 164. และ Hughes and Luard, 1975, pp. 187 – 188.] ดังนี้คือ :-

(1) ในวันที่ 19 พ.ย. 1953 รัฐบาลได้ผ่านกฤษฎีกากำหนดการซื้อและการอุปทานข้าวตามแผน (The “Planned” purchase and supply of grain) ภายใต้การซื้อตามแผนนี้พวกชาวนาถูกบังคับให้ต้องส่งมอบข้าวตามโควตาที่กำหนดให้แก่รัฐ ณ ราคาที่ถูกกำหนดอย่างเป็นทางการ โควตาการส่งมอบถูกกำหนดบนฐานของความต้องการของเขตที่ขาดแคลนในเมืองและความจำเป็นในรูปอาหาร เมล็ดพันธุ์ และหญ้าแห้งของชาวนาเอง ส่วนเกินกว่าโควตาสามารถขายได้โดยผ่านองค์การค้าของรัฐ ณ ราคาที่สูงกว่าราคาซื้อของรัฐเล็กน้อย ดังนั้น กฤษฎีกานี้ทำให้การซื้อขายข้าวทั้งหมดผิดกฎหมาย ยกเว้นกระทำผ่านเอเยนต์ของรัฐบาล ถึงแม้ว่าพ่อค้าเอกชนจะยังคงได้รับอนุญาตให้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนหรือเอเยนต์ของรัฐบาล

(2) การปันส่วนได้ถูกนำมาใช้ในหลายท้องที่ การปันส่วนนั้นนอกจากใช้กับข้าวแล้วยังรวมถึงแป้ง น้ำมันปรุงอาหาร และเนื้อด้วย

(3) การขายส่งอาหารทั้งหมดถูกรับไปดำเนินการโดยรัฐ โดยรัฐบาลได้กำหนดการปันส่วนตามประเภทของประชากร กำหนดราคาซื้ออย่างเป็นทางการและราคาขายปลีกสูงสุด รวมทั้งจัดการในเรื่องการค้าอาหารโดยผ่านหน่วยงานของศูนย์การตลาดของรัฐบาล

(4) ในเมืองต่าง ๆ ได้มีการออกสมุดปันส่วน (ration book) และการซื้อถูกกำหนดบนฐานของสมุดสำมะโน (census books)

ถึงแม้จะไม่มี การให้ข้าวสารเกี่ยวกับจำนวนของการปันส่วน ซึ่งแตกต่างกันออกไปแล้วแต่เวลาที่ต่างกันและในท้องที่ที่ต่างกันตามอุปทานที่มีอยู่ แต่รายงานจากผู้ที่ออกมาจากจีน

ในช่วงนี้ชี้ให้เห็นว่าในที่ต่าง ๆ ส่วนใหญ่การปันส่วนเพียงพอแม้ไม่ฟุ่มเฟือย มีรายงานว่า การปันส่วนข้าวมีจำนวน 20-40 ปอนด์ต่อเดือน ในเมืองจะสูงกว่าในเขตขาดแคลนอาหารในชนบท ที่ซึ่งพวกชาวนาถูกคาดหวังจะได้รับข้าวบ้างอย่างน้อยที่สุดจากแหล่งอื่น ๆ ตลอดทั่วประเทศ ข้าวที่มีอยู่ดูเหมือนจะเป็นเพียงข้าวที่มีคุณภาพเลว สำหรับข้าวคุณภาพดีได้ถูกใช้เพื่อส่งออก สำหรับอุปทานเนื้อและแป้ง ดูเหมือนส่วนใหญ่ก็พอเพียง แต่สำหรับบางเขตมีรายงานว่าขาดแคลนน้ำมันปรุงอาหารอย่างร้ายแรง อย่างไรก็ตาม ระบบการปันส่วนนี้ไม่ได้ถูกบังคับใช้ในเขตที่สามารถทำการผลิตได้เพียงพอแก่การบริโภคของท้องถิ่นเอง

3.2 การควบคุมในปี 1954 : นอกจากการปันส่วนข้าวแล้วในปี 1954 รัฐบาลจีนยังได้ขยายระบบการปันส่วนไปยังพืชผลสำคัญอื่น ๆ เช่นฝ้ายด้วย มาตรการที่นำมาใช้คือ [Hughes and Luard, 1975, pp. 187-188.]

(1) โดยคำสั่งของสภาบริหารของรัฐ (State Administrative Council) ในวันที่ 14 กันยายน 1954 ระบบการซื้อและอุปทานตามแผนของฝ้ายและผ้าฝ้าย ('planned purchase and supply' of cotton and cotton cloth) ได้ถูกนำมาใช้ และบริษัทการค้าของรัฐ (State trading companies) เท่านั้นที่มีอำนาจจัดการในการซื้อขายสินค้านี้ตลอดทั่วประเทศ โรงงานฝ้ายของเอกชนจำเป็นต้องทำการผลิตตามคำสั่งซื้อของรัฐ การขายส่งของเอกชนถูกยกเลิก ส่วนการขายปลีกนั้นผู้ขายเอกชนกลายเป็นตัวแทนหรือเอเยนต์ของบริษัทการค้าของรัฐ บริษัทการค้าของรัฐทำการซื้อผ้าฝ้ายที่ทอในบ้านโดยผ่านสหกรณ์อุปทานและการตลาด แม้ว่าการแลกเปลี่ยนโดยตรงระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคในท้องถิ่นของพวกเขา จะยังคงได้รับอนุญาตก็ตาม

(2) ต่อมา ระบบการซื้อตามแผน (Planned purchase system) ได้ถูกนำมาใช้กับพืชที่ให้น้ำมันทั้งหมด (oil-bearing crops) อาทิ ถั่วเหลือง ถั่วลิสง เมล็ดทานตะวัน (rape seed) ด้วยเช่นกัน [Chen and Galenson, 1969, p. 164.]

ดังนั้นพืชผล 3 ชนิด คือ ข้าว ฝ้ายและพืชที่ให้น้ำมัน เป็นเพียงพืชผลซึ่งระบบ "การซื้อตามแผน" ได้ถูกนำมาใช้ ภายใต้ระบบนี้มีลักษณะสำคัญคือ

- ก. การขายทั้งหมดไม่ขายให้แก่รัฐ ก็อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ
- ข. ภายหลังจากจ่ายภาษีแล้ว อันดับแรกพวกชาวนาจะต้องส่งมอบตามโควต้าที่วางแผนไว้
- ค. ผลผลิตตามโควต้าส่งมอบ รัฐกำหนดราคาพอประมาณและจ่ายผ่านสหกรณ์การตลาดในท้องถิ่น โดยราคาเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของท้องถิ่นและคุณภาพของพืชผล แต่

ในทางปฏิบัติเป็นราคาต่ำเท่าที่เอเยนต์จัดซื้อสามารถบังคับได้โดยไม่ก่อให้เกิดความยากลำบากอย่างแท้จริงแก่พวกเขา

ง. พืชผลส่วนที่เหลือที่ไม่ใช่เพื่อการบริโภคส่วนบุคคลก็สามารถขายในตลาดข้าวของรัฐ หรือในตลาดอื่น ๆ ภายใต้การควบคุมของรัฐ แต่จะขายที่อื่น ๆ ไม่ได้ ในตลาดเหล่านี้ขั้นตอนต่าง ๆ ได้ถูกนำมาใช้ถ้าจำเป็น โดยการกำหนดราคาสูงสุดทั้งนี้เพื่อป้องกันการเกิดการเก็งกำไร และเพื่อป้องกันการกลับมาใหม่ของพ่อค้าข้าวเอกชน ในผลผลิตเหล่านี้จึงไม่มี “ตลาดเสรี” (free market)

(3) สำหรับพืชผลชนิดอื่น ๆ ส่วนใหญ่จะใช้ระบบที่แตกต่างออกไป ซึ่งระบบนี้เรียกว่า ระบบการจัดซื้อรวม (Unified procurement programme) ฉะนั้น ผลผลิตการเกษตรต่าง ๆ ที่ไม่อยู่ภายใต้ระบบ planned purchase ก็จะถูกรวมอยู่ในระบบ unified purchase ดังกล่าว พืชผลที่อยู่ภายใต้ระบบนี้ได้แก่ ชา ยาสูบ อินทผลัม ไม้หอม ขนแกะ ปอกระเจา ป่าน เป็นต้น เริ่มแรกมีพืชผลอยู่ในข่าย 23 ชนิด แต่จำนวนนี้ได้ลดลงเป็น 9 รายการ ในฤดูใบไม้ผลิปี 1957 ภายหลังจากการนำเอาตลาดเสรีมาใช้ สำหรับผลผลิตเหล่านี้ไม่มีโควตาส่งมอบ (A delivery quota) แต่ถูกเสนอขายในอันดับแรกแก่องค์การตลาดของรัฐ อาทิเช่น สหกรณ์อุปทานและการตลาด หรือรัฐวิสาหกิจและร้านค้าของรัฐ ส่วนจำนวนที่นอกเหนือจากที่กำหนดในแนวทางนี้ก็สามารถขายได้ในตลาดเสรี และระบบนี้ที่ต่างไปจากระบบการซื้อตามแบบอีกประการก็คือ ผลผลิตไม่ได้ถูกปันส่วน [Chen and Galenson, 1969, p. 164.]

ถึงสิ้นปี 1954 ผลผลิตการเกษตรส่วนใหญ่ได้ถูกครอบงำภายใต้ระบบการซื้อเหล่านี้* การส่งมอบโดยบังคับของโควตาผลผลิต ณ ราคาต่ำอาจสร้างผลที่ไม่พอใจในหมู่ชาวนาประสิทธิภาพในการผลิตอาจลดลงเช่นกัน อันเป็นผลของความยุ่งยากในการบริหารและการวางแผนในส่วนที่เกี่ยวกับการกำหนดโควตาการส่งมอบ แต่นับตั้งแต่การวางแผนการเกษตรโดยตรงได้พิสูจน์ให้เห็นว่าใช้ไม่ได้และถูกยกเลิกไปทั้งหมดในปี 1958 เพื่อต้องการทางเลือก

* รายการสินค้าที่ถูกรวมอยู่ในระบบ planned and unified purchase ได้ถูกแก้ไขตลอดเวลา ในปี 1959 สินค้าทั้งหมดที่ผลิตโดยอุตสาหกรรมและการเกษตรที่มีไซของรัฐได้ถูกจำแนกออกเป็น 3 ประเภท **ประเภทแรก** ประกอบด้วยสินค้า 38 ชนิด รวมทั้งข้าวที่เป็นอาหาร น้ำมันพืชที่บริโภคได้ เกลือ น้ำตาล ไบยา-สูบบ่ม ผ้ายดิม ด้ายฝ้าย ผ้าฝ้าย และผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม **ประเภทที่ 2** ประกอบด้วยสินค้า 293 ชนิด รวมทั้ง ป่านรามิ ป่าน ย้อย สัตว์ที่ใช้สำหรับเทียมหรือลาก หมูทั้งเป็น ไช้ น้ำมันตั้งอิ้ว (tung oil) ใบชา บัญ ยาฆ่าแมลง ผลไม้บางชนิด และผลผลิตในน้ำบางชนิด สินค้าที่ไม่อยู่ในประเภทแรกและที่สอง ก็เป็น **ประเภทที่ 3** ซึ่งระบบ planned purchase หรือ unified purchase ไม่ถูกนำไปใช้กับสินค้าประเภทที่ 3

ที่ดีขึ้น รัฐบาลจำเป็นต้องอาศัยการซื้อโดยบังคับ (compulsory purchases)

ราคาผลผลิตการเกษตรภายใต้ระบบการซื้อตามโควตา (quota purchase system) ได้ถูกกำหนดโดยรัฐ** ปกติ ณ ระดับที่ต่ำกว่าราคาตลาดเสรีอย่างมาก ดังนั้นราคาในตลาดเสรีจึงไม่ได้กำหนดการจำหน่ายและการผลิตผลผลิตเหล่านี้อีกต่อไป แต่ก็ยังคงมีสินค้าประเภทต่าง ๆ อีกมากที่เรียกว่า “สินค้าประเภทที่ 3” ซึ่งยังคงอยู่นอกเหนือระบบโควตา ราคาของสินค้าเหล่านี้โดยพื้นฐานแล้วถูกกำหนดโดยอุปทานและอุปสงค์ อย่างไรก็ตาม การผลิตและการตลาดของสินค้าเหล่านี้ก็ไม่ได้มีอิสระอย่างสิ้นเชิงโดยไม่ถูกจองจำโดยรัฐ ตัวอย่างของกรณีนี้ก็คือ การผลิตเสริมของฟาร์ม (farm subsidiary production)

(4) การใช้ ระบบการซื้อล่วงหน้า (A system of advance purchase) ระบบนี้ถูกนำมาใช้กับผลผลิตการเกษตรบางอย่าง โดยกำหนดว่าสหพันธ์สหกรณ์ของจีน (All-China Federation of Co-operatives) อาจทำการซื้อพวกฝ้าย ถั่วลิสง ชา ป่านรามี่ (ใช้แทนปอกระเจา) ปอกระเจา ป่าน รังไหมดิบ ไหมดิบ และขนแกะ จากพวกชาวนาโดยผ่านการทำสัญญาล่วงหน้า (Advance contracts) ในขณะที่ทำการซื้อขายเปอร์เซ็นต์คงที่จำนวนหนึ่งของมูลค่าทั้งหมดถูกจ่ายให้แก่พวกชาวนา และที่เหลือจ่ายให้เมื่อส่งมอบพืชผล สัญญาใดก็ตามที่ไม่ปฏิบัติตามข้อสัญญาจะต้องทำตามสัญญาในช่วงของสัญญาถัดมา การจ่าย (Payment) จะทำเป็น 2 ระยะ คือ ระยะหนึ่งก่อนการเพาะปลูกฤดูใบไม้ผลิ และอีกระยะก่อนการให้ปุ๋ยครั้งสุดท้ายระหว่างช่วงกลางฤดูเพาะปลูก ระหว่างปี 1957 กระทรวงอาหารได้วางแผนจ่ายล่วงหน้ามูลค่าประมาณ 635 ล้านหยวน (เกือบ 100 ล้านปอนด์) สำหรับข้าวและพืชที่ให้น้ำมัน [Hughes and Luard, 1975, p. 189.]

ในช่วงปีแรก ๆ ของการปันส่วน ความเห็นโดยทั่วไปในจีนที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ของจีนก็คือ การอ้างเหตุผลของความยุ่งยากลำบากอันเนื่องมาจากการส่งออกอาหารไปยังสหภาพโซเวียต และการเรียกร้องให้ลดการส่งออกหรือมีฉะนั้นก็นำเข้าข้าว รัฐบาลได้พยายามที่จะปกป้องตนเองโดยการกล่าวว่าถึงแม้อุปทานของข้าวไม่ได้สำรองไว้มากก็ตาม แต่ตราบไคที่มีการจำหน่ายที่สมเหตุสมผล และการจัดสรรใหม่ที่เหมาะสม ก็ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องนำเข้าข้าว และ ‘จำนวนที่แน่นอน’ ก็ยังสามารถที่จะส่งออกต่อไปได้ แต่ก็มีกรยอมรับว่าในบางครั้งความสมดุลของอุปทานและอุปสงค์สำหรับอาหารเป็นสิ่งที่ดี และว่าความสมดุลอาจจะไม่บรรลุ

** ระหว่าง 2-3 ปีแรกของระบบ “planned” และ “unified” purchase ราคาซื้อของรัฐถูกกำหนดโดยการหักจำนวนที่ประมาณการของต้นทุนการขายและกำไรทางการค้าออกจากราคาปลีกที่เป็นอยู่ในตลาด หลังปี 1957 ต้นทุนการผลิตโดยเฉลี่ยถูกใช้เป็นฐานสำหรับการกำหนดราคาซื้อสินค้าเกษตร [ดู N.R. Chen, 1967, pp. 81, 92.]

จนกว่าผลผลิตการเกษตรได้เพิ่มขึ้นอย่างมาก

3.3 การควบคุมในปี 1955 : ต้นปี 1955 ผลของอุทกภัยในปีก่อนทำให้การขายข้าวทั้งในเมืองและในชนบทเพิ่มขึ้นมากผิดปกติเพื่อชดเชยการขาดแคลน การขายข้าวของรัฐได้เพิ่มขึ้นมากกว่าที่กำหนดไว้เป็นรายเดือนตามปกติ จำต้องมีการส่งเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการไปยังชนบทและขอร้องให้ชาวนาส่งมอบข้าว ผลก็คือ การขายข้าวได้กลับคืนสู่สภาพปกติได้อย่างรวดเร็ว

ความยุ่งยากส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นก็เนื่องมาจากการเก็บสะสมไว้ (Hoarding) ของพวกชาวนา ทั้ง ๆ ที่รัฐบาลพยายามที่จะประกันอุปทานที่พอเพียงของสินค้าบริโภคในชนบท แต่เนื่องจากราคาท้องตลาดผูกขาดของรัฐเสนอไม่ดึงดูดใจชาวนา พวกเจ้าหน้าที่อ้างว่าชาวนายังไม่คุ้นเคยกับวิธีการซื้อขายของรัฐบาล ด้วยเหตุนี้ในขั้นตอนแรกของระบบการซื้อและการขายตามแผนใหม่นี้ ในขณะที่การขายข้าวดังกล่าวให้แก่เอเยนต์ส่วนกลางไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ บ่อยครั้งพวกชาวนาได้ทำการแอบเก็บสะสมไว้เป็นของตนเอง รัฐบาลได้อ้างว่ายังมีการแอบสะสมข้าวบางส่วนไว้โดยพวกพ่อค้าข้าวผิดกฎหมาย และพวกชาวนาที่ร่ำรวยก็ได้ใช้ความพยายามทุกวิถีทางเพื่อให้มีข้าวส่วนเกินเก็บไว้ขายในราคาที่สูงกว่า

เมื่อถึงฤดูร้อน 1955 ได้มีการยอมรับอย่างเป็นทางการว่ามีการขาดแคลนอาหารอย่างร้ายแรง ด้วยเหตุนี้ในเดือนสิงหาคม 1955 รัฐบาลจึงได้ตัดสินใจ

- (1) นำเอาการปันส่วนมาใช้ในทุกเขตชนบท เช่นเดียวกับในเมืองและในอำเภอด้วย
- (2) มีการปรับปรุงระบบปันส่วนใหม่ทั่วประเทศ และ
- (3) มีการเข้มงวดกวดขันระบบการซื้อตามแผนมากขึ้น

ในช่วงนี้ได้มีการยอมรับอย่างเป็นทางการในนโยบายการขยายการปันส่วนข้าวและแป้ง และการปรับปรุงใหม่ในระบบการซื้อและอุปทานตามแผน มาตรการต่าง ๆ ที่ประยุกต์ใช้กับการปันส่วนในเมือง ก็เพื่อประกันการจำหน่ายที่ยุติธรรมแก่ประชากรชาวเมือง 100 ล้านคนหรือกว่านั้น การปันส่วนมีผลบังคับใช้ในทุกเมือง เทศบาลนคร และศูนย์กลางอุตสาหกรรม และการทำเหมืองก่อนเดือนธันวาคม 1955 การปันส่วนในเมืองต่าง ๆ ได้เปลี่ยนแปลงไปตามอายุประเภทของงาน และนิสัยการบริโภคข้าวในส่วนต่าง ๆ ของประเทศ ในเขตที่แบ่งข้าวสาลีหรือแป้งหมี่เป็นอาหารหลัก คนงานที่ทำงานเบาโดยเฉลี่ยได้รับแป้งเดือนละ 45 ปอนด์ ผู้ใช้แรงงานหนักได้ 60 ปอนด์ และผู้ที่ใช้แรงงานหนักเป็นพิเศษได้รับ 75 ปอนด์ สำหรับคนงานอื่น ๆ รวมทั้งลูกจ้างในสำนักงานและผู้ช่วยร้านค้าได้รับเฉลี่ยประมาณ 40 ปอนด์ นักเรียนมัธยมกลางและ

วิทยาลัยได้รับ 45 ปอนด์ และ ‘ผู้อาศัยโดยทั่วไป’ ได้รับ 35 ปอนด์ ในที่ซึ่งข้าวเป็นอาหารหลัก การจัดประเภทและความแตกต่างก็เหมือนกันเพียงแต่ปริมาณนั้นจะน้อยกว่าผู้ที่ได้รับแบ่งหมี่ ประมาณ 10% [Hughes and Luard, 1975, p. 190.]

ในเขตชนบทข้าวเรือนจะถูกแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ

- ก. ข้าวเรือนที่ผลิตข้าวได้ไม่เพียงพอ
- ข. ข้าวเรือนที่ผลิตได้พอเลี้ยงตนเอง
- ค. ข้าวเรือนที่ผลิตได้มีส่วนเกิน

ประมาณ 80–90% ของส่วนเกินถูกรัฐซื้อใน “ราคายุติธรรม” และส่วนที่เหลือก็เป็นของชาวนาเอง สำหรับชาวนาในกลุ่มที่ผลิตได้พอเลี้ยงตนเอง ก็ไม่ต้องขายส่วนเกินใด ๆ แต่ก็ไม่จำเป็นต้องซื้อข้าวด้วยเช่นกัน ในการกำหนด “ส่วนเกิน” นั้นให้ใช้ผลผลิตของปีปกติเป็นฐาน และเมื่อมีการกำหนดแล้วให้ใช้ฐานนี้ตามปกติโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นเวลา 3 ปี การแบ่งชั้น และการแบ่งชั้นใหม่ของข้าวเรือนจำต้องถูกตัดสินใจภายหลังการอภิปรายกับประชากรในท้องถิ่นแล้ว

3.4 การควบคุมในปี 1956–1957 : จากการที่รัฐบาลได้กำหนด “ส่วนเกิน” โดยใช้ผลผลิตของปีปกติเป็นฐานนั้น นโยบายของรัฐจึงได้กำหนดโควตาคงที่ (Fixing quotas.) สำหรับช่วง 3 ปีเกี่ยวกับการส่งมอบ การเสียภาษี และราคาของข้าว นโยบายนี้ถูกนำมาใช้เพื่อให้สิ่งจูงใจบ้างแก่ชาวนา นั่นคือเมื่อได้กำหนดโควตาคงที่แล้ว เพื่อเพิ่มการผลิตให้มากกว่าที่เป็นไปได้ ดังนั้นพวกเขาก็อาจได้ประโยชน์จากราคาที่ต่ำกว่าซึ่งได้รับในตลาดข้าว และที่สำคัญก็เพื่อเพิ่มการบริโภคของชาวนาเอง ภายใต้ระบบที่เคยใช้ชาวนารู้สึกว่ายิ่งผลิตมากเท่าไร รัฐบาลก็ยิ่งเอาไปจากพวกเขาเท่านั้น แนวทางที่ได้กำหนดคือในฤดูเพาะปลูก กรกฎาคม 1955 – มิถุนายน 1956 ข้าวจำนวน 43.25 ล้านตัน จะถูกจัดเก็บในรูปแบบการส่งมอบและภาษี และจำนวนนี้จะคงที่เป็นเวลา 3 ปีไม่เปลี่ยนแปลง [Hughes and Luard, 1975, p. 191.]

การเก็บเกี่ยวปี 1955 ซึ่งได้ผลดี ทำให้สำรองข้าวของรัฐเพิ่มขึ้นและการปันส่วนข้าวก็เพิ่มขึ้นด้วย ระหว่างพฤศจิกายน 1955 – พฤศจิกายน 1956 ได้เพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ย 3–4 ชั่งต่อเดือนในนครและเมืองต่าง ๆ อย่างไรก็ตามภัยธรรมชาติปี 1956 ส่งผลให้เกิดความยุ่งยากในการจัดจำหน่ายข้าว จำนวนข้าวทั้งหมดที่ถูกเก็บรวบรวมโดยรัฐน้อยกว่าปีก่อน 2.5 ล้านตัน (ทั้ง ๆ ที่ความจริงเป็นเช่นนี้ แต่ตามแถลงการณ์ของรัฐบาล ว่าได้มีการเพิ่มขึ้นในการผลิตข้าวอาหารทั้งหมด) ในขณะที่การขายของรัฐเพิ่มขึ้น 8 ล้านตัน การจำหน่ายเพื่อบรรเทาทุกข์ในเขตทุพภิกขภัยเป็นสิ่งจำเป็น และรัฐจำต้องใช้สำรองของรัฐ สถานการณ์ในเรื่องฝ้ายยิ่งร้ายแรงกว่า เนื่องจากการเก็บเกี่ยวต่ำกว่าปีก่อน 5%

ผลก็คือ ตั้งแต่ปี 1957 การปันส่วนข้าวในเมืองต่าง ๆ จำต้องถูกลดลงอีกครั้งหนึ่งเป็นจำนวน $\frac{1}{2}$ -1 ซึ่งต่อเดือนจากทั้งหมดที่ได้เพิ่มขึ้น มูลค่าของอุปโภคผ้าฝ้ายลดลงครั้งหนึ่งเป็นการชั่วคราว จากเดือนพฤษภาคม 1957 ความแตกต่าง (differential) ที่ให้ประโยชน์ต่อคนงาน เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ และนักเรียนได้ถูกยกเลิกไป ในขณะที่ความแตกต่างที่ให้ประโยชน์แก่เมืองต่าง ๆ ก็ถูกลดลงด้วย การผลิตผ้าฝ้ายโดยการทอดด้วยมือในฟาร์มต่าง ๆ ถูกห้าม การขายผ้าฝ้ายที่ทำโดยวิธีพื้นบ้านในตลาดเสรีเป็นสิ่งผิดกฎหมาย รวมทั้งเกิดการขาดแคลนพวกเนื้อ หมู และไข่โดยทั่วไปเช่นกัน

มาตรการที่รัฐบาลได้นำมาใช้ ได้แก่

(1) รัฐบาลได้ควบคุมการขายทั้งหมดในตลาดที่อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐอย่างเข้มงวดยิ่งขึ้น

(2) สหกรณ์จะต้องทำการจ่ายภาษีและการส่งมอบตามสัดส่วนก่อนการจัดสรรในหมู่สมาชิก

(3) ได้มีการเพิ่มราคาหมูและเมล็ดพืชที่ให้น้ำมันในเดือนกันยายน 1956 และราคาหมูยิ่งสูงขึ้นไปอีกในฤดูใบไม้ผลิ 1957 เพื่อแก้ไขการขาดแคลนผลผลิตดังกล่าว ผู้บริโภคจำต้องจ่ายเป็นสัดส่วนเฉพาะการเพิ่มขึ้นในราคาหมู แต่กระนั้นก็ได้มีการเพิ่มขึ้นในราคาเนื้อหมูและน้ำมันสิ่งทอขนสัตว์ เกลือและผักบางชนิด ในเดือนมกราคม 1957 Po I-Po ได้ให้การรับรองแก่ National People's Congress ว่าการส่งออกธัญพืชที่เป็นอาหาร น้ำมันปรุงอาหาร และเนื้อหมูควรลดลงเพื่อสนองความต้องการภายในประเทศเอง

ปัญหาการจัดการจัดหาอาหารอาจทำได้ง่ายขึ้นสำหรับรัฐบาล โดยการรวมชาวนาเกือบทั้งหมดเข้าไปในสหกรณ์ระหว่าง 1955-1956 การแผ่ระแวงระวังของเจ้าหน้าที่พรรคหรือสมาชิกของฟาร์มที่ไว้ใจได้ จะทำให้การแอบสะสมไว้หรือการหลบเลี่ยงของสมาชิกหรือฟาร์มแต่ละแห่งทำได้ยากกว่าที่ชาวนาเอกชนสามารถทำได้ สหกรณ์ต่าง ๆ ต้องทำตามขบวนการต่าง ๆ ที่กวัดขั้นในการแบ่งปันผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ของตน โดยที่สหกรณ์แต่ละแห่งต้อง

(1) กันผลผลิตเอาไว้ให้เพียงพอสำหรับการบริโภคขั้นต่ำ สำหรับเป็นเมล็ดพันธุ์ และไว้เลี้ยงสัตว์ตามสูตรที่กำหนด

(2) สหกรณ์ต้องพยายามบรรลุนโยบายจ่ายภาษีข้าว และส่งมอบข้าวตามโควตาที่รัฐบาลกำหนด หลังจากนั้นจึงสามารถจัดสรรส่วนเกินที่เหลือในหมู่สมาชิกเพื่อการบริโภคหรือเพื่อขาย ถ้าชาวนาแต่ละคนผลิตได้เกินโควตาการผลิต 40% ของส่วนเกินจะต้องส่งมอบซึ่งเป็นการขาย

โดยบังคับให้ภาครัฐ ตรงข้ามในเขตที่ผลิตได้ไม่เพียงพอ จำนวนข้าวที่จะอุปทานให้รัฐก็จะลดลง

สำหรับในกรณีสินค้าประเภทที่ 3 ส่วนใหญ่ประกอบด้วยพวกผักต่าง ๆ หมูเค็ม และเปิดไถ่ ถูกผลิตโดยพวกชาวนาบนที่ดินแปลงเล็กส่วนตัวระหว่างช่วงเวลาว่าง เมื่อการเกษตรของจีนกำลังอยู่ในช่วงการเปลี่ยนแปลงตามขบวนการจัดตั้งสหกรณ์และนารวม ปรากฏว่าการผลิตเสริมในสัดส่วนที่สูงได้ถูกดำเนินการโดยปัจเจกชนมิใช่สหกรณ์ ในความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายการผลิต เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ ผู้นำสหกรณ์ ได้เริ่มส่งเสริมสภาพของปัจเจกชน รัฐบาลได้ยอมรับมาตรการด้านการบริหารมาใช้เพื่อควบคุมการผลิตเสริมด้วย ด้วยการทำให้การค้ากลายเป็นสังคมนิยมเกือบทั้งหมดในปี 1955 ตลาดเสรีได้ถูกปิดลงอย่างแท้จริง สินค้าทั้งหมดรวมทั้งผลผลิตเสริมของฟาร์ม จำต้องถูกแลกเปลี่ยนผ่านองค์กรการค้าของรัฐ แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากความยากลำบากของการกำหนดราคาสำหรับสินค้าจำนวนมากที่ถูกผลิตโดยอาชีพเสริม จึงได้มีการเปิดตลาดเสรีขึ้นใหม่ในปี 1956 [Chen and Galenson, 1969, p. 165.] ฉะนั้นในระหว่างปี 1956 เพื่อจูงใจให้ชาวนาทำการผลิตพืชผลเสริม (subsidiary crops) รัฐบาลจึงได้นำเอาการลดหย่อนในนโยบายการส่งมอบผลผลิตเหล่านี้มาใช้ สำหรับสินค้าบริโภค อาทิเช่น ผัก ปลา ไช้ เนื้อไก่และเปิด อาหารดอง เมล็ดบัว เป็นต้น มาตรการที่ใช้คือ

ก. ระบบการซื้อรวมได้ถูกยกเลิก

ข. ตลาดเสรีถูกนำกลับมาใช้ใหม่

ได้มีการยอมรับว่าการซื้อขายสินค้าเหล่านี้ได้ ‘ชะงักงัน’ ซึ่งในความเป็นจริงก็หมายความว่าราคาที่ถูกเสนอโดยสหกรณ์การตลาดและวิสาหกิจของรัฐภายใต้ระบบ ‘unified purchase’ ไม่เพียงพอที่จะจูงใจให้พวกชาวนาทำการเพาะปลูกหรือขายผลผลิตเหล่านี้ เป็นที่ตระหนักในช่วงนี้ว่า ‘กฎแห่งมูลค่า’ ยังคงมีอยู่ในสังคมของสังคมนิยมในสาขาดังกล่าว และว่าการที่ตลาดเสรีกลับมาอีกครั้งก็เพื่อประกันว่าอุปสงค์ส่วนรวมโดยผ่านกลไกราคาได้ผลยิ่งขึ้น ตลาดได้ถูกตั้งขึ้นภายใต้การตรวจตราของรัฐ ที่ซึ่งผลผลิตพิเศษจะถูกขายอย่างเสรีทั้งแก่ประชากรในท้องถิ่นและแก่พ่อค้าในท้องถิ่น ณ ราคาแข่งขัน ร้านค้าของรัฐและสหกรณ์เพียงแต่ทำการซื้อขายผ่าน “Exchange houses” ที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อประกันราคาที่พักเพียง

ได้มีการอ้างว่าการไหลของสินค้าระหว่างเมืองและชนบทที่เพิ่มขึ้นนั้น บรรลุความสำเร็จในบางเขตเนื่องจากการเก็งกำไรและการเก็บสะสมไว้ ทำให้เฉพาะผู้ผลิตเองและพ่อค้าที่ได้ขึ้นทะเบียน 2-3 คนได้รับอนุญาตให้เข้าไปมีส่วน บางครั้งได้มีการกำหนดราคาสูงสุด เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นในบางแห่งได้ถูกตำหนิ เนื่องจากปล่อยให้ตลาดอยู่นอกการควบคุม ทำให้ราคาสูงขึ้นอย่างน่าเป็นอันตราย ชนชั้นพ่อค้าผู้เก็งกำไรได้เกิดขึ้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง และการกลับไปสู่

“ระบบนายทุนกระฎุมพีน้อย” (petty-bourgeois capitalism) ได้เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไป เป็นที่ยอมรับกันว่า ‘ความกระตือรือร้นในการผลิต’ ของพวกชาวนาได้เพิ่มขึ้นอย่างใหญ่หลวง โดยการเคลื่อนไหวและการโฆษณาชวนเชื่อของรัฐบาล ซึ่งได้ดำเนินต่อไปเพื่อสนับสนุนความ ได้เปรียบของวิธีการใหม่ ถึงเดือนมกราคม 1957 กล่าวได้ว่าประมาณ $\frac{1}{3}$ ของสินค้าเกษตรทั้งหมด ของจีน และ $\frac{1}{8}$ ของมูลค่าทั้งหมดของการขายปลีกถูกซื้อและขายในตลาดเสรี [Hughes and Luard, 1975, p. 193.]

ดังที่ได้ปรากฏในภายหลังในทางปฏิบัติหน้าที่ของตลาดค่อนข้างกว้างขวาง ในบาง แห่งการซื้อขายสินค้าที่ขึ้นอยู่กับ “การซื้อตามแผน” เช่น ข้าว ฝ้าย และพืชที่ให้น้ำมัน ได้รับความ อนุญาต พืชผลบางอย่างซึ่งยังคงขึ้นอยู่กับ “การซื้อรวม” ได้เข้าสู่ตลาดเสรีก่อนโครงการส่งมอบ ได้บรรลุตามสัญญา ดังนั้นในเดือนสิงหาคม 1957 รัฐบาลจึงได้ออกคำสั่งใหม่ดังนี้คือ

(1) การขายสินค้า “ที่ซื้อตามแผน” ในตลาดเสรีถูกห้ามโดยสิ้นเชิง ภายหลังจากที่รัฐ ได้รับการส่งมอบพืชผลตามแผนแล้ว ส่วนที่เหลือซึ่งชาวนาไม่ได้บริโภคจะต้องขายให้เฉพาะ แก่เอเยนต์จัดซื้อของรัฐ ในบางกรณีบางท้องที่หรือภูมิภาคสามารถเปิดตลาดข้าวภายใต้การ ตรวจสอบของรัฐ แต่ตลาดเสรีสำหรับข้าวจะไม่ได้รับอนุญาต

(2) สำหรับสินค้าที่เป็นแบบ “Unified procurement” (ขณะนี้ลดจาก 23 ชนิด ลง เหลือ 9 ชนิด) ซึ่งรวมถึงชา ไหม ขนแกะ ขิง พริก กล้วย จะถูกจัดหาหรือได้มาเฉพาะโดยเอเยนต์ จัดซื้อของรัฐหรือสหกรณ์อุปทานและการตลาด และอาจจะไม่ขายให้แก่ใครก็ได้

(3) สำหรับพืชผลอื่น ๆ อาทิ ไข่ ไข่ไก่ เป็ด ห่าน เครื่องเทศและเครื่องยาจีนบางอย่าง ยังสามารถขายต่อไปได้ในตลาดเสรี แต่ถ้าเกิดการขาดแคลนอย่างร้ายแรงขึ้น คณะกรรมการ ประชาชนของมณฑลสามารถประกาศให้สินค้าเหล่านี้เป็นสินค้าที่เป็นแบบ Unified purchase ซึ่งจะขายได้เฉพาะแก่เอเยนต์ของรัฐ ยกเว้นแผนกหรือเอเยนต์ของรัฐบาล กองเกียกกายของ กองทัพ หรือโรงอาหารของโรงงานซึ่งได้รับอำนาจแล้ว ไม่มีใครได้รับอนุญาตให้ซื้อได้

ความเข้มงวดนี้เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินการโดยทั่วไปในระหว่างครึ่งหลังของ ปี 1957 เพื่อประกันการจัดหาให้ได้มากที่สุดโดยรัฐสำหรับการบริโภคในเมือง สำหรับการส่งออก และสำหรับการสำรอง ได้มีการรณรงค์อย่างเข้มงวดเกี่ยวกับ ‘การให้การศึกษาสังคมนิยม’ ซึ่งได้ประสานเข้ากับขบวนการ ‘ต่อต้านพวกขวา’ โดยทั่วไปเพื่อปลูกฝังความตระหนักในหน้าที่ ที่จะต้องส่งมอบให้มากที่สุด พวกชาวนาได้ถูกชักชวนให้เสียสละแก่รัฐเป็นอันดับแรก และเพื่อ ตัวเองเป็นอันดับสุดท้าย กล่าวได้ว่าเพราะผลของความพยายามดังกล่าวในเดือนกันยายนและ

ตุลาคม ชาวที่ได้เข้าสู่ยุงฉางของรัฐมากกว่าในช่วงเดียวกันของปี 1956 ถึง 46% [Hughes and Luard, 1975, p. 194.]

เหตุผลประการหนึ่งสำหรับการรณรงค์ในการจัดหาอย่างเข้มงวดโดยเฉพาะในปี 1957 นี้ที่เป็นได้ก็คือ ในระหว่างฤดูหนาวต่อมาโควตาสำหรับการส่งมอบของ 3 ปีที่กำลังจะมาถึงจำเป็นต้องมีการตกลงกันใหม่ ดังนั้นในขณะที่ชาวนามีสิ่งจูงใจที่จะทำการผลิตต่ำกว่าที่กำหนด (under-declare) รัฐกลับมีความสนใจอย่างแข็งขันในการทำให้ผลิตได้มากที่สุด ในเดือนตุลาคมรัฐบาลได้ประกาศว่าในขณะที่โควตาใหม่กำลังถูกกำหนดจำนวนที่ต้องถูกเก็บเป็นภาษีและถูกซื้อในรูปของการส่งมอบจะไม่ลดลง ในขณะที่เดียวกันจำนวนที่สหกรณ์ยังคงต้องเก็บไว้ก็ไม่เพิ่มขึ้น ตลาดข้าวที่อยู่ภายใต้การตรวจตราของรัฐจำเป็นต้องถูกปิด และการขายทั้งหมดจะต้องขายให้แก่รัฐ

ด้วยเหตุนี้จึงค่อนข้างชัดเจนที่ว่าตลอดช่วง 1956–1957 ชาวนาส่วนใหญ่ไม่พอใจในมาตรฐานการครองชีพในปัจจุบันของตนอย่างมาก และโดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้สึกไม่พอใจที่ว่าพวกที่อาศัยอยู่ในเมืองมีความเป็นอยู่ดีกว่าพวกตน โจวเอินไหลได้กล่าวต่อ National People's Congress ในเดือนมิถุนายนว่า : “ประชาชนบางคน... กล่าวว่ามาตรฐานการครองชีพของพวกเราได้ตกต่ำลงนับตั้งแต่การปลดปล่อย” ในสุนทรพจน์เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ Po I-po ได้กล่าวว่า “ประชาชนบางคนได้ยืนยันว่าระดับการบริโภคโดยเฉลี่ยของพวกชาวนาต่ำกว่าก่อนสงคราม” และที่จริง Po I-po เองก็ยอมรับว่ามันเป็นเช่นนั้นถ้าได้รวมการบริโภคของเจ้าของที่ดินและชาวนาที่ร่ำรวย ถึงแม้เขาได้อ้างว่าการบริโภคโดยเฉลี่ยของ ‘ชาวนาส่วนใหญ่’ สูงกว่า ความรู้สึกที่ว่าประชาชนในเมืองมีความเป็นอยู่ดีกว่าประชาชนในชนบทนั้นไม่ต้องสงสัยว่ามันเป็นสาเหตุสำคัญของ “การอพยพที่จุ่มม (blind movement) ของพวกชาวนาไปยังเมืองต่าง ๆ”

ผลก็คือตลอดปี 1957 ได้มีการรณรงค์อย่างเข้มงวดเพื่อทำให้พวกชาวนาสำนึกว่าความคิดดังกล่าวไม่ยุติธรรม สถิติอย่างละเอียดลออได้ถูกอ้างเพื่อสนับสนุนข้อยืนยันนี้ แต่อย่างไรก็ตาม จากตัวเลขที่ปรากฏส่วนใหญ่ได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าตรงข้าม ในสุนทรพจน์ที่ได้กล่าวถึงแล้ว Po I-po ได้แถลงว่า ในปี 1956 การบริโภคโดยเฉลี่ยต่อหัวปีนี้มีมูลค่าสูงถึง 180 หยวน (ประมาณ 26 ปอนด์ ณ อัตราแลกเปลี่ยนขณะนั้น) สำหรับคนงาน เทียบกับ 81 หยวน (ประมาณ 12 ปอนด์) สำหรับชาวนา คือสูงกว่า 2.22 เท่า ถึงแม้เขาได้อ้างว่าสัดส่วนนี้แตกต่างเพียงเล็กน้อยจากก่อนสงคราม เมื่อการบริโภคของคนงานสูงเป็น 2.12 เท่า เขาได้ยอมรับว่าระหว่างช่วง 1952–1956 ระดับการบริโภคของพวกคนงานได้เพิ่มขึ้น 4% ในขณะที่ของพวกชาวนาได้สูงขึ้นเพียง 3% สำนักงานสถิติแห่งชาติได้ประกาศในเดือนกรกฎาคมว่า การบริโภค

โดยเฉลี่ยต่อหัวต่อปี ในเขตเมืองและเขตชนบทเป็นดังนี้ [Hughes and Luard, 1975, p. 195.]

	เขตเมือง	เขตชนบท
ข้าวที่เป็นอาหาร	200 กก.	216 กก.
น้ำมันปรุงอาหาร	6.4 กก.	1.9 กก.
เนื้อ	7.0 กก.	3.85 กก.
น้ำตาลและขนมหวาน	3.85 กก.	0.85 กก.
ผ้า	20.6 เมตร	6.6 เมตร

กล่าวได้ว่า ค่าจ้างโดยเฉลี่ยต่อปีของคณงานคือ 598 หยวน (ในเดือนพฤศจิกายน 1957 ได้มีการประกาศว่าค่าจ้างโดยเฉลี่ย “สำหรับคณงานและลูกจ้าง” คือ 636 หยวนต่อปี) ในขณะที่ชาวนาได้รับ 288 หยวน ซึ่งอันนี้ได้ถูกอธิบายบนพื้นฐานที่ว่า “จำเป็นต้องใช้เงินมากเป็น 2 เท่าเพื่อคงไว้ซึ่งมาตรฐานการครองชีพเดียวกันในเมืองต่าง ๆ” ในเดือนพฤศจิกายน 1957 ได้มีการยอมรับว่าคณงานได้รับการปันส่วนเนื้อหมูและน้ำมันปรุงอาหารมากกว่าพวกชาวนา ถึงแม้ได้มีการกล่าวว่าจะได้ใช้ความพยายามเพื่อลดความไม่ลงรอยกันนี้

อันที่จริงความแตกต่างกันในมาตรฐานการครองชีพ ได้ถูกแก้ต่างให้อย่างแข็งขันในหนังสือพิมพ์ประชาชนรายวันในเดือนเมษายน 1957 ซึ่งได้กล่าวว่า เป็นธรรมดาที่พวกคณงานจะได้รับมาตรฐานการครองชีพที่ดีกว่า เนื่องจากพวกเขาจำเป็นต้องทำงานอย่างคร่ำเคร่งยิ่งกว่าพวกชาวนา พวกเขาจำเป็นต้องทำงานร่วมกับเครื่องจักรที่ซับซ้อน พวกเขาไม่ได้มีช่องเวลาการหยุดพักตามฤดูกาลซึ่งพวกชาวนาได้หยุด และงานของพวกเขาก็ได้ผลิตในมูลค่าที่มากกว่างานที่พวกชาวนาทำ นอกจากนี้บทความยังได้อ้างว่าพวกคณงานได้อุทิศให้แก่รัฐด้านการเงินโดยการซื้อสินค้าบริโภคของพวกเขา ผลกำไรซึ่งได้เข้าสู่รัฐวิสาหกิจมากกว่าที่พวกเขาได้ให้ในรูปภาษีเป็นการยากที่จะเชื่อว่าข้อโต้แย้งนี้สามารถทำให้มีการขอร้องอย่างมากสำหรับชาวนาที่อดจรรย์ชา

3.5 การควบคุมในปี 1958 : ในฤดูใบไม้ร่วงปี 1958 ภายหลังจากจัดตั้งคอมมูนได้มีการประกาศว่าตลาดเสรีต้องถูกยกเลิกไปอย่างสิ้นเชิง คอมมูนจำเป็นต้องดำเนินตามนโยบาย Unified purchasing ของรัฐ และต้องขายผลผลิตของตนให้แก่องค์กรของรัฐตามแผนของรัฐ อันที่จริงดูเหมือนว่าผลผลิตทั้งหมดของคอมมูนซึ่งไม่ได้ถูกขายให้แก่รัฐ ก็ถูกรับไปทำต่อโดยเอเยนต์อาหาร (Food agencies) ภายในคอมมูน ซึ่งถ้าไม่ได้ถูกใช้ในครัวของคอมมูนก็สำหรับขายในร้านอาหารของคอมมูนเอง เนื่องจากการจ่ายผลตอบแทนให้แก่ชาวนาขณะนี้ไม่อยู่ในรูปของค่าจ้างก็อยู่ในรูปของ “อุปทานให้เปล่า” (Free supplies — อาหาร เสื้อผ้า ฯลฯ) การแจกจ่ายข้าวที่เก็บเกี่ยวให้แก่สมาชิกแต่ละคนปัจจุบันดูเหมือนจะเลิกไป

การเก็บเกี่ยวที่ได้ผลดีทั้งในการผลิตข้าวและฝ้ายในปี 1958 ทำให้การขาดแคลนของรัฐบาลได้ลดลงบ้าง ดังนั้นเริ่มในปี 1958 การปันส่วนผ้าฝ้ายได้เพิ่มขึ้นจาก 5.3 เป็น 6 เมตร และสิ้นปีได้เพิ่มเป็น 8 เมตร ตรงข้ามในเดือนธันวาคม 1958 รัฐบาลได้ประกาศว่าในจีนภาคเหนือ สัดส่วนของแป้งหมี่ในการปันส่วนอาหารเป็นฐานต้องลดลงจาก 34 เป็น 20% ทั้ง ๆ ที่ได้มีการอ้างในฤดูร้อนถึงการเก็บเกี่ยวจำนวนมาก และกะหล่ำปลีซึ่งไม่เคยถูกปันส่วนมาก่อนเลย ขณะนี้ได้ถูกนำมาปันส่วนเป็นครั้งแรก [Hughes and Luard, 1975, pp. 195 – 196.] ต่อมา มีรายงานว่าเกิดการขาดแคลนข้าว ผัก และน้ำมัน ภายหลังการเก็บเกี่ยวที่ไม่ได้ผลปี 1959 และ ภายหลังภัยพิบัติในฤดูร้อน 1960 ได้มีการยอมรับว่ามี “สภาพทุพภิกขภัย” ในบางท้องที่

สำหรับการผลิตเสริมนั้น ภายหลังการจัดตั้งคอมมูน ที่ดินแปลงเล็กส่วนตัวก็ถูกกำจัดไปและตลาดเสรีได้ถูกยกเลิก ผลที่ตามมาคือการผลิตเสริมถูกระทบอย่างร้ายแรง มองในแง่บทบาทสำคัญของอาชีพเสริมของฟาร์มในการเป็นแหล่งที่มาของรายได้เพิ่มขึ้น รวมทั้งโอกาสในการถูกจ้างงานแก่พวกชาวนาระหว่างฤดูกาลว่างงานแล้ว ในปี 1959 และ 1960 รัฐบาลก็ถูกบีบให้ต้องฟื้นฟูที่แปลงเล็กส่วนตัวและต้องนำเอาตลาดเสรีในชนบทมาใช้ใหม่ การกลับฟื้นคืนมาใหม่ของการผลิตเสริม ได้มีส่วนอย่างยิ่งต่อการฟื้นตัวของเศรษฐกิจหลังช่วงก้าวกระโดดไกลไปข้างหน้า [Chen and Galenson, 1969, p. 165.] นโยบายปัจจุบันของจีนแม้จะใจกว้างต่อการคงอยู่ของกิจกรรมเสริม แต่ก็ได้เฝ้าจับตาดูอย่างใกล้ชิด รัฐบาลได้ใช้ความพยายามทุกวิถีทางที่จะสนับสนุนพวกชาวนาให้ทำการผลิตเสริมเป็นแบบรวมหมู่ (collective subsidiary production) ตัวอย่างเช่นกิจกรรมเสริมที่ถูกจัดองค์การและอำนวยความสะดวกโดยคอมมูน ด้วยรายได้ที่จ่ายให้บนฐานของส่วนรวม ความก้าวหน้าของการผลิตเสริมที่เป็นของปัจเจกชน ไม่ได้ถูกส่งเสริมเพื่อที่จะหลีกเลี่ยงการกลับมีชีวิตขึ้นมาใหม่ของ “สัญชาตญาณนายทุน” งานแสดงสินค้า และกิจกรรมของตลาดเสรีอื่น ๆ ถูกกำหนดอยู่ภายใต้การตรวจตราอย่างใกล้ชิดขององค์การค้าของรัฐ และราคาตลาดอยู่ภายใต้การควบคุมที่เข้มงวด

ความจริงก็คือ การเกษตรยังคงเป็นสาขาสำคัญของเศรษฐกิจจีน และประชากรส่วนใหญ่ก็ยังอาศัยอยู่ในเขตชนบท การผลิตเสริมของฟาร์ม ไม่ต้องสงสัยจะยังคงเป็นสาขาสำคัญของเศรษฐกิจ ซึ่งชาวนาที่ต้องการรายได้สูงสุดจะยังคงถูกชี้นำ ส่วนใหญ่โดยพลังตลาด ในการจัดสรรทรัพยากรที่มีจำกัดซึ่งอยู่ในอำนาจจัดการของพวกเขา

สรุป

ในเรื่องการควบคุมการบริโภคนี้ เป็นที่ปรากฏชัดว่าทั้ง ๆ ที่มีการเพิ่มขึ้นในระดับการผลิต การเกษตรทั้งหมด แต่รัฐบาลจีนก็ยังคงต้องเผชิญกับความยุ่งยากในการจัดหาอาหารเพื่อการ

บริโภคที่พอเพียงให้แก่ประชาชนที่กำลังเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องจากสัดส่วนที่ใหญ่มากของประชากรเป็นเด็ก สถานการณ์อาจเลวร้ายก่อนที่มันจะดีขึ้น ความหายนะตามธรรมชาติในปี 1959 และ 1960 ได้แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลยังคงต้องพึ่งพาอาศัยสภาพดินฟ้าอากาศที่ดียังไงเพื่อจัดหาอาหารให้เพียงพอสำหรับประชากรที่เพิ่มขึ้น การผ่อนปรนบ้างอาจจะบรรลุได้เมื่อประเทศสามารถได้รับรายได้จากการส่งออกจำนวนที่มากกว่าจากการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม แต่จนกระทั่งการพัฒนาดังกล่าวได้เกิดขึ้นแล้วก็ตาม ที่แน่ ๆ ก็คือการปันส่วนบางรูปแบบก็ดูเหมือนจะยังคงอยู่ต่อไปทั้งในเมืองและในชนบท
